

Čas a jeho „stvořenost“

V posledních desetiletích fyzikové přišli s myšlenkou vzniku (našeho) Vesmíru Velkým Třeskem, a ze svého hlediska odmítali otázku, co bylo před ním, jak nesmyslnou, neboť čas vznikl právě zároveň s Vesmírem, tedy také Velkým Třeskem. Někteří dokonce připomínali s uznáním svatého Augustina, který na přelomu 4. a 5. století zdůrazňoval, že čas je součástí stvoření, tj. že byl stvořen (a proto že je nesmyslné se tázat, co Bůh dělal před stvořením světa). Obávám se, že tato připomínka jen dále zamlžuje vlastní problém, a to právě proto, že je poloslepě soustředěna na „obecný čas“. Rád bych zdůraznil, že tu jde o řešení snad nejhlubší a nejzákladnější otázky, jaká kdy byla filosoficky položena, konkrétně byl tím prvním filosofem, kdo ji položil, Leibniz: totiž proč je spíše něco, než aby nebylo vůbec nic. Leibniz se ovšem táže nikoli po příčině, nýbrž po důvodu (raison), a to plným právem, neboť jakákoli příčina by tu figurovala dost nepřístojně, neboť ona „nejhlubší“ otázka by přece musela být vztažena také na ni (pokud bychom onu „příčinu“ chápali jako „jsoucí“). Čas a jeho „vznik“ či „původ“ nesmíme oddělovat od „vzniku“ čehokoli jiného, neboť všechno jsoucí vzniká a trvá jako událostné dějství, a to má nutně charakter časový. Jakmile připustíme, že žijeme ve světě vznikání a zanikání, v němž všechno zdánlivě „trvalé“ je výsledkem obrovského „úsilí“ resp. „usilování“, a odmítneme-li i ten zbytek „metafyzického“ předsudečného domnění, že samo „nic“ (sama „nicota“) by přece jen mohla být „o sobě“ neměnná a tedy trvalá (kdyby odněkud odjinud, „zvenčí“ nepřišel nějaký podnět, akt, čin), pak důsledkem tohoto odmítnutí je objasnění, kterému už nelze nic vytknout: pokud ani „nic“ není trvalé, musí se měnit, a měnit se může jen v „něco“. Toto „něco“ tak musí vzniknout, a nemůže být ničím trvalým, nýbrž po nějakém „čase“ musí zase zaniknout. A to znamená, že čas neoddělitelně provází každé takové jednotlivé „vzniknutí“ – a pak také zase končí s příslušným jednotlivým „zaniknutím“ – leda že by každá takové vznikající a pak zase zanikající jsoucno dostalo příležitosti se nějak dostat do kontaktu s jinými jsoucnými, reagovat na ně a naopak jimi mohlo být zaregistrováno a tak mohlo být také něčím, nač ostatní jsoucna (jimž je stejně tak jako jemu „vlastní“ jejich vlastní, přivlastněný čas) reagují. V důsledku takových vzájemných reakcí se pak může udržovat kolem jsoucna a jakoby mezi nimi „obecný čas“ jako jim společné prostředí, na jehož vzniku, udržování a „trvání“ mají všechna společně svůj aktivní podíl.

(Písek, 070306-2.)